

ČASOPIS S PODOBAMI ZA SLOVENSKO MLADINO.

Štev. 7.

V Ljubljani 1. julija 1884.

Leto XIV.

Bog Te vzprejmi.

Ozdravljam Te srčno, tovariš premili,
Ki segaš prijazno mi zopet v roko,
O, mnogi so v večnosti dnovi vtonili,
Da Tvoje ogrevalo ni me oko.

Natura vesela se vzbuja iz spanja,
Ko solnčni je novič jej žar zasijal;
In meni mrzlota topi se dozdanja,
Ko Tebe sem, stari prijatelj, spoznal.

Ostani mi tukaj, tovariš najbliži!
Sprehajaj se z mano, ko klije vzpomlád;
A tudi v osórnej me zimi toláži,
Ko cvetja ne bode, zelenja ne tráti.

F. Krek.

Prijatelj.

(Izvirna povest.)

„Ako je tvoj sovražnik gladen,
daj mu jesti; ako je žejen, daj
mu piti, ker tako sipljaš živo
ogije na njegovo glavo in Go-
spod ti boče povrnil.“

I.

Bilo je pozno v jeseni. Ptice pevke so se zbirale okolo visokega cerkve-
nega zvonika, kakor bi jemale slovo od prijazne vasi, v kateri so vse poletje
veselo žgolele ter delale dokaj nedolžnega veselja trudoljubivim prebivalcem

evetoče okolice; a zdaj jim poteka čas, in treba bode zapustiti prijazno vas in njene stanovnike, ter potovati daleč tja v tuje kraje, kjer zlato sonce še ni izgubilo svoje gorkote.

Drevje se je obletelo in izgubilo svojo zeleno obleko, stalo je skoraj golo po vrtilih in dobravah. Vsa narava se je zavila v dolgočasno, pusto ogrinjalo, ter čakala, da tudi njej pride doba počitka in spanja, iz katerega jo vzbudi vesela vzpomlád. A ne samo narava, tudi ljudje so se pripravljali k počitku, Boga hvaleč, da so srečno spravili zadnje poljske pridelke pod streho. Po vseh hišah v vasi je bilo že vse mirno in tiho, ker vsakdo se je podal k sladkemu počitku, da si okrepča trudne ude k novemu delu. Samó konci vasi v raztrganej bajti je bilo še videti slabo brlečo luč. Koča nima nič zanimivega, kar bi vzbujalo našo pozornost, pač pa prebivalci, ki živé tu notri.

Idimo tedaj v to borno hišo.

Na prvi pogled vidimo, da je tu pravo siromaštvo doma. Niti mize, niti stola, niti druge najpotrebnejše hišne oprave ne najdemo v njej. V kotu na slamí leži žena, njene udrté oči nam kažejo, da se nje srce bori z bližajočo se smrtjo, ter ne bode več dolgo trajalo, da bode konec njenim mukam, bēdi in nadlogi. Pri njenem vzglavji kleči deček črnih las, dolzega prijaznega lica in bistrih oči. Ali plemenita njegova očesca so denes nekako mrkla in žalostna, in na prvi hip jim je videti, da srce v mladih prsih prebija veliko žalosti in bridkosti.

„Kaj ne, mati moja ljuba, da ni res, kar ljudje pripovedujejo, da bi se bila midva pritepla v to vas, ter bi nihče ne znal, kdo in od kodí sva? Kaj ne, da jaz nisem pritepenec, kakor mi je denes dejal hudobni sosedov Mihee?“ Takó je govoril ubogi deček pri materinej postelji ter objemal blede mater.

„O moje preljubo dete, ki mi si najdraže na tem ubožnem svetu, ti moje jedino veselje, Bogomirček moj zlati, ni drugače, da ti moram povedati žalostno resnico, katero sem toliko časa nosila zakopano v svojem srci. Zdaj, ko vidim, da je vsaka človeška pomoč zamán, ter so izšteti dnevi mojega življenja, povedati moram tebi, kar sem ti dolgo dolgo prikrivala. Sedi tukaj k meni in poslušaj me!“

Deček je slušal mater ter stopil bliže k postelji.

„Vas, v katerej zdaj živiva — pripoveduje bolna mati — ni najina domovina. Tvoja zibel je tekla daleč daleč ondú na Laškem. Tvoj oče je bil zeló imovit in ljubljen od vseh, ki so ga poznali in z njim občevali. Živeli smo v najlepšej slogi in ljubezni; ali to ni ostalo vedno takó. Tvoj oče je pozabil Boga, ter zašel z pota pravice, postal je hudodelec.

O kako je hudo svojemu otroku jedinec kazati nápake očetove! Pravica ga je zasačila in s smrtjo je moral plačati svojo krivdo. — Vsa imovina je zapadla državi, a naju so sramotno zapodili iz ondotnega kraja. Kar je bilo mogoče otéti, otela sem, ter bežala s teboj iz nesrečnega mesta, iz kraja najine največje sramote. Tebe, nedolžno dete, ni smela zadeti sramota, da bi bil zaničevan od domačih ljudi, svojih rojakov.“ Tu je prenehala uboga žena, ker ni mogla dalje, zalile so jej solze oči in stare rane so jele novíc krvaveti. Nekaj časa je molčala a potem nastavila svoj govor dalje tako-le:

„Bežala sva, in prišla v to vas. Dobri ljudje so se naji usmili, ter nama dali prostorček, kjer sva zdaj. Dete ljubo, povedala sem ti povest tvojega

življenja in zdaj naj ti dam še zlat nauk, katerega ne zábi nikoli: Imej Boga vedno pred očmi in spolnuj natanko vse njegove zapovedi in Bog te ne bo zapustil.“ S temi besedami je končala uboga žena svoj pogovor z Bogomirčekom, ki jo je pazno poslušal. Močno se je utrudila in zaprla za nekaj časa oči. Kadar jih je zopet odprla, bridko je pogledala svojega sinčka. „O kako bridko se je ločiti od najdražega, kar imamo na svetu.“ to rekši, oklenila se je Bogomirčeka okolo vratu in ga pritisnila na svoje počasi bijoče srce. Zadnjič ga je še poljubila in mu rekla s pojemajočim glasom: „Ne pozabi Boga in — tudi on — tebe ne boče“ — — —

Ni jej bilo mogoče več okončati besed, katere je še v poslednjem trenutku hotela vepiti v srce preljubega sina. Njena duša se je preselila tja gori, kjer ni več nobene bode, nobenega trpljenja, ne jokú.

Dolgo je čakal deček zadnje materine besede, ali ni je bilo več iz ónih blelih ust, katere so ga tolikrat sladko poljubovale. „Mati, ali ste zaspali?“ — Vse tiho. — „Izvestno ste trudni in nečem vas buditi, počivajte le mirno, tudi jaz hočem leči k počitku.“ To rekši, počene v kot, ter kmalu zaspi, kakor bi bil v najboljše postelji.

Ko je drugoga jutra solnce posijalo izza goré, vrvelo je vse po njivah in po polji, kakor je sploh navada pridnih kmetovalcev. Vsak je bil že davno pri svojem odkazanem mu delu. Samó v bornej koči kraj vasi je bilo vse mirno in tiho, kakor bi sveti mir vladal nad njo.

Bogomir je še vedno počival v sladkih sanjah. Sanjalo se mu je, da vidi prelep vrt, nasajen z nebrojnimi cveticami in ovočnim drevjem. Zlata jabolka in hruške so visele po vejah in v senčnici tega prezalega vrta je ugledal svojo preljubo mater. Takó mило, takó prijazno je zrla vanj, kakor bi ga k sebi vabila. Žalibog, da te prelepe sanje niso bile resnica!

V sanjah se mu lice prijazno nasmehne, hotel je govoriti s preljubo mamico v rajskem vrtu — ali v tem trenutku se prebudi. V hiši je bilo vse pri starem. Vsaka stvar je bila na svojem mestu; tudi ondu v kotu na slami je ležala njegova ljuba mati, kakor poprejšni večer, samó da je bila bela, takó lepo bela, kakor jo je videl po noči v sanjah.

„Dobro jutro mamica! Čujte, povedati vam hočem, kar se mi je po noči sanjalo. Ali me ne slišite? Ali še vedno spite? Nikoli še niste takó dolgo in tako trdno spali. Mati, ljuba moja mati!“ — začel je zopet klicati ubogi Bogomirček. Ali zamán; njegov klic je odmeval od golih sten. Zdajci skoči kvišku, prime mater za roko in bila je mrzla kakor led; ustni ste jej bili trdo skleneni, in ni ga bilo več poljuba niti prijaznega nasmeha na njih.

„Mati! mati! vi niste umrli, vi samó počivate, ker ste trudni; o odprite samó jedenkrat še svoje mile oči, ter izpregovorite samó še jedno besedo s svojim zapuščenim Bogomirčekom“ — upil je deček, pa ostalo je vse mirno v sobi; niti najmanjša stvarca ni motila grobne tišine. „Mamica, zlata moja mamica, ali ste se morda res preselili v óni prelepi vrt, v katerem sem vas videl danes po noči v sanjah? Zakaj niste mene vzeli s seboj,“ jokál se je deček ter pritiskal mrtvo mater k sebi. Naposled se mu vdere potok solz po obledelih licih in brez zavesten se zgruzi na tla.

II.

Na vzhodnej strani rečene vasice se je razprostiral lep smrekov gozd. V tem gozdu je živela siromašna vdova s sinom Ivanom. Nje mož je bil ogljār. S pridnostjo in trdom si je bil prislužil toliko, da je mogel pošteno živeti s svojo družino. A prišli so hudi časi in kužna bolezen je tudi njega pobrala, ki je bil podpora ženi in otroku. Marijana je ostala z Ivanom v bornej leseney koči, ter se živela ob delu svojih rok. Tudi denes je bila že zgodaj na nogah ter odkazala Ivanu delo, da se ona povrne. „Moram doli v vas iti — rekla je — da pogledam, kako se godi ónej tujej siroti, ki je bolna in zapuščena od vseh ljudi. V tem pripravi ti južino, da bodeva imela kaj jesti, ko se povrnem!“ — „Bodite brez vse skrbi, in idite, kamor ste se namenili, vse drugo opravim jaz,“ reče Ivan.

Kadar je Marijana stopila v borno kočo, našla je Bogomirčka v nezavednosti ležati. Na prvi pogled je spoznala, da mu je mati prebila vse muke tega sveta. S pripravnimi pripomočki je kmalu vzbudila Bogomirčka iz njegove nezavednosti, ter mu rekla, da naj gre ž njo v gozd v njeno stanovanje. A bilo je vse zamán; niti besedice ni izpregovoril ubogi Bogomirček, le žalostno je gledal zdaj mater, zdaj Marijano.

„Ali ti je žal, da se je tvoja dobra mati preselila iz tolikenga trpljenja in siromaštva v boljšo domovino, kjer ima zdaj vsega dosti, ter uživa večno veselje. O nikar jej ne zavidaj tolike sreče! Čímu žaluješ, ko vidiš svojo mater srečno in prosto vseh muk, katere je nam še dolgo prebijati, predno pridemo za njo v nebeško veselje. Ne joči se deček in pojdi z menoj, da se ti duh nekoliko razvedri.“ To reksi prime Bogomirčka za roko ter ga odvede s seboj.

V gozdu, v lepem zelenem gozdu, kjer se človeški duh nekako prosteje giblje, in se človeku zdi, kakor bi ga obdajal duh božji od vseh strani, v gozdu pri dobrey Marijani se je utolažil tudi Bogomir. In Ivanko, kakó se je začudil, ko ni prišla mati sama domóv, nego pripeljala mu je še gosta. „Mati! za tri sem pa premalo skuhal; za dva bi bilo dosti, a za tri ne vem, če bodedo izhajali!“ — „Ne boj se Ivanko, Bog bode blagoslovil našo južino in vsi trije bodedo imeli dovolj.“

Samo jedna žalostna ura je še čakala Bogomira, to je óna ura, kadar mu so preljubo mater položili v hladno zemljo. Pa tudi ta najžalostnejši trenotek je prebilo njegovo mlado sree. Naslonil se je ob lesen križ blizu materinega groba ter nemo zrl na pričujoče, ki so s solzami v očeh gledali — zapuščeno siroto. Tiho so odšli pogrebci vsak svojim potom, samó Bogomirček je še ostal pri materinem grobu in plakal. Videč, da ga nihče drug ne vidi, nego Bog v nebesih, poklekne na materin grob ter vzdihuje: „O mati, vi moja jedina tolažba, vi ste me zapustili, a jaz ne zapustim vas; tukaj pri vas hočem ostati, ker vem, da bi ne bilo lepó od mene, ako bi šel proč, ter vas bi samo ostavil tukaj.“

Ko je Bogomir tako vzdihoval in molil, stala je dobra Marijana pri pokopališčinih durih in njen Ivanko je stal poleg nje. Tudi njemu so stopile solzé v oči in dejal je svojeji materi: „Mati! nekaj vam bi rad povedal. Kadar sem bil časi sam domá v najiney koči, zmirom sem si želel imeti továriša, prijatelja, s katerim bi bil jednih misli, jednega sreča. O kakó prijetno bi

bilo potem moje življenje tam v samotnem gozdu! — Veste kaj bi vas prosil? Vzemite Bogomirčka z nama, da bođe meni — bratec."

O ljubo, dobro dete moje, kako plemenito sreč bije v tvojih prsih. Rada, prav rada izpolnim tvojo prošnjo. Stopi samó tja k grobu, ter povej zapuščeni siroti svojo željo." Ivanko pristopi k Bogomiru ter mu prijazno reče: „Bogomir moj ljubi! ne bodi takó žalosten in pojdi domóv!" — „Domóv?" dvrne mu Bogomir, „jaz nemam nobenega doma — sirota sem. Nimam ne brata ne sestre, ne znancev ne prijateljev; domá sem tukaj pri svojej materi, pri njej hočem ostati." — „Res je, da nimaš pravega brata, ali lahko dobiš človeka, kateri te bođe ljubil, kakor bi ti bil pravi brat. Pojdi z menoj, pri meni in mojej materi ostaneš, dokler ti bođe ljubo in drago. Mater sem že prosil za tebe, in rekla mi je, da te rada vzprejme pod našo streho. Zatorej nič se ne boj, in pojdi z nama." To rekši, prime Bogomirčka za roko in ga potegne k sebi. — „Hvala ti lepa za toliko prijaznost; rad grem s teboj, ker vem, da ne bodem daleč od svoje matere, katero vsak dan lahko obiščem."

Tiho so šli vsi trije proti gozdu, kjer je stala lesena kočá uboge vdove.

(Koniec prihodnjic.)

Zveličar in sv. Peter, mlatiča.

(Národná legenda; zapísal Tone Kosi.)

Zveličar in sv. Peter prideta necega večera zeló trudna in lačna v hišo neke žene. Prosita za nekoliko jedí, da bi se okrepčala. A žena pravi: „Kaj posebnega vama nimam dati, ker užé sama nimam dosti moke; imam še sicer v skednji obilo žita, a ker ne dobódem nikjer mlatičev, da bi mi izmlatili žito, ne morem zrnja spraviti v malin!" Žena je bila namreč takó skópa, da so morali mlatiči pri njej vselej glad prebijati, ker niso imeli dovolj jesti, in zato tudi zdaj mlatičev ni dobila.

Žena dá popotnikoma borno večerjo, in kadar se navečerjata, reče Zveličar ženi: „Če res nikjer ne moreš dobiti mlatičev, hočeva ti midva izmlatiti žito. Dajati nama zato ni treba družega, nego vsak dan toliko jesti, da ne bodeva gladna!" Žena v to privoli in sv. popotnika se spravita takój drugi dan na skedenj ter se pripravita k delu. Zveličar napravi na sredi skednja velik ogenj, naloži okolo ognja polne snope, in glej čúda! V jeden kot je letelo zrnje, v drugi pleva in v tretji prazna slama.

Kadar žena vidi, da mlatiča le pri ognji sedíta in nič ne delata, in da se žito tako rekoč samo mlati, reče jima takój: „Le otidita zdaj, takó si jaz tudi sama lahko omlatim žito, brez da bi vama morala jesti dajati."

Zveličar ugasne ogenj in oba zapustita skedenj ter se podata zopet na potovanje. A pri odhodu reče Zveličar Petru: „Le idiva, a čez pol ure se ozri, da vidiš, kaj se bođe zgodilo!"

Kadar užé pol ure hodita, ozrè se sv. Peter in vidi hišo žene vso v plameni. — Takój po odhodu Zveličarja in sv. Petra si je namreč tudi žena na sredi skednja naredila ogenj, misleč, da se bođe tudi njej mlatva enako posrečila, kakor prej ónima dvema. Ali zeló se je prevarila: plamen je švigal vedno dalje, in v kratkem je bila vsa hiša pogorela.